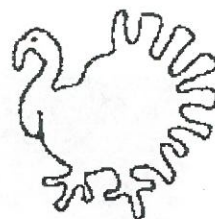

TÍPUS Könyv és Más Kft.
Budapest XVI. Templom u. 34.
Hungary 1161
Tel.:(36)(1)405-56-49
e-mail: imola.tipus@freemail.hu

Tiszántúli Református Egyházkerületi Gyűjtemények
Kézirattár
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

Beszámoló
Restaurálási dokumentáció

R 751/1.

Bethlen Gábor oklevele. 1614.

47+16x70 cm.

Függő pecséttel ellátott nagyméretű pergamen oklevél. Fejlécen kék-zöld-piros díszes írás, tömör méhviaszba ágyazott függő pecsét. Pié szélesen felhajtva, hosszú sodrott zsinóron függ. A pergamen középvoalban súlyosan károsodott, zsugorodott. A négy sarkán szintén vízkár következtében zsugorodott, foltos. Az írás ezeken a felületeken már nehezebben olvasható. A zsinór bomlott, sérült, a függő pecsétet már megerősítette, restaurálta valaki méhviasszal, szépen. A pergamen maga erősen szennyezett apró lyukacsok is vannak rajta.

Restaurálási terv

A zsinór további megbontásával a pecsét leválasztása a Pergamenről. Kinyitás, száraz tisztítás, alkoholos desztillált vízzel tovább tisztítás, üveglapra feszítés, a zsugorodások lehetőség szerinti kinyújtása. (100%-os eredmény nem várható) Száradás után a zsinór tisztítása, pecsét visszaszerelése, zsinór visszasodrása, rögzítése.

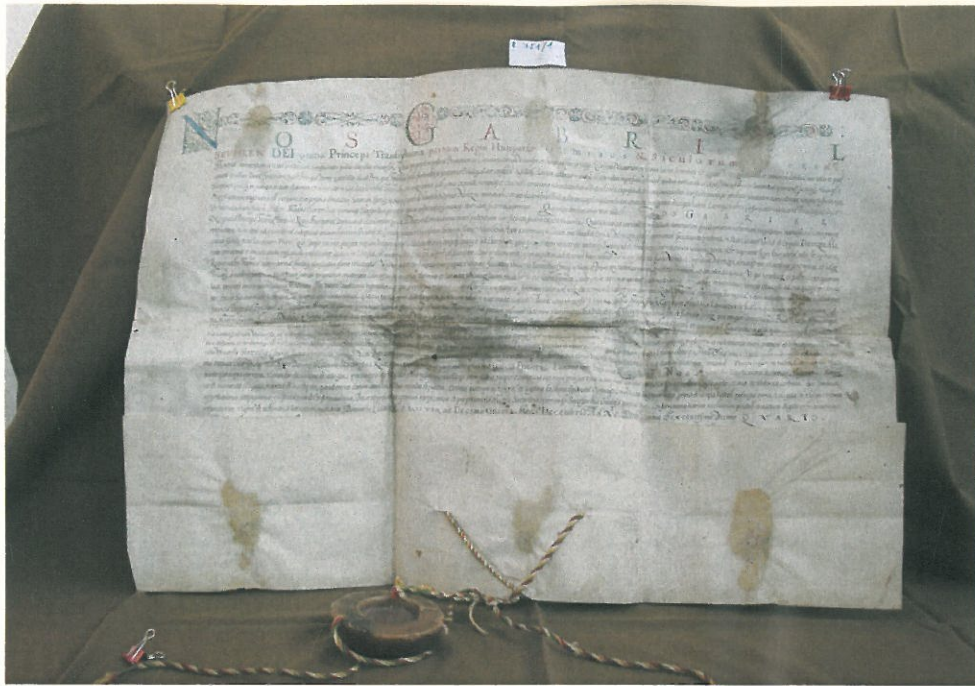
Restaurálás:

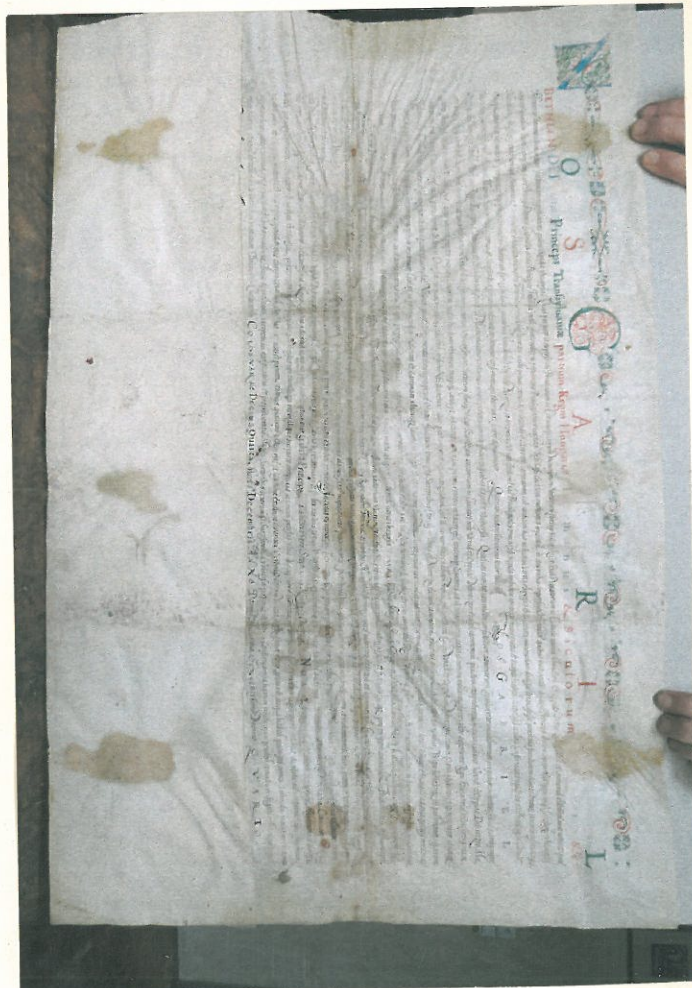
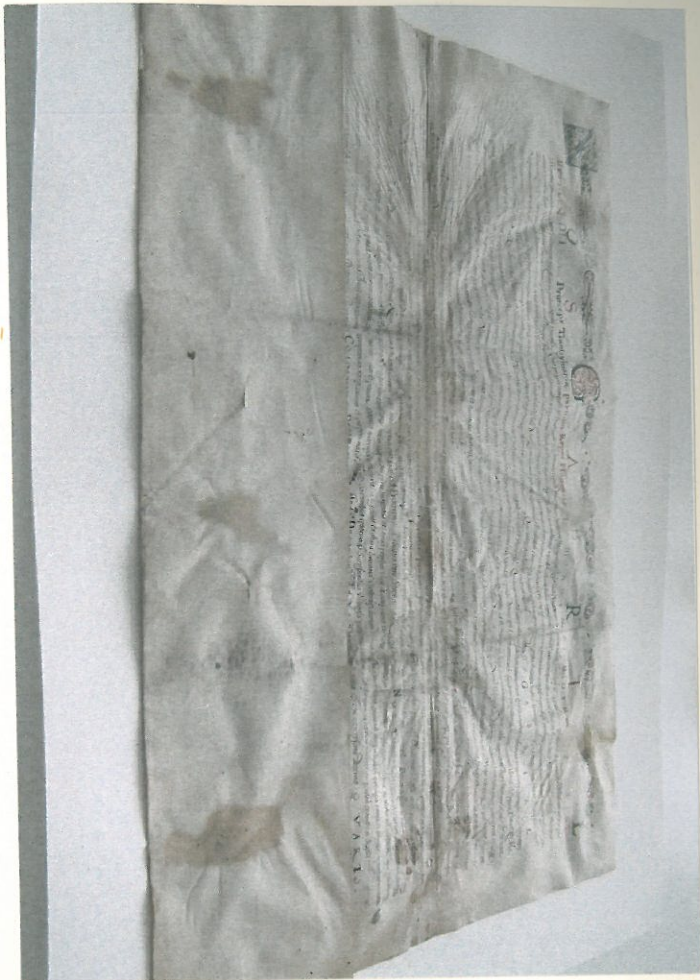
A terv szerint indult száraz tisztítással, de az első alkoholos-nedves tisztítás, illetőleg a párasítás után azonnal kiderült, hogy a pergamen az elenyevésedett részekben erősen fogja az oklevelet, a tőle kiinduló felületeken viszont erős tágulás, ráncosodás alakult ki. További párasítás és feszítés mindig látszólagos eredményt hozott, de a lassú lenehezítve szárítás során egyre jobban kialakultak a gyenge felületek ráncai. A folyamatos nedvesítés megmozdította, elgyengítette a színes feliratok betűit, amelyek egyébként addig nem mozdultak sem alkoholra sem a desztillált vízre. Az eredménytelenséget látva, külső szakértőkhöz fordultam, (ld. mellékelt szakértői vélemény), amikor is újabb sós-vizes párasítással, feszítéssel, mágneses feszítéssel próbálkoztak. A kezelés során végig nem sikerült kisimítani az oklevelet. A lassú, lenehezítve szárítás után semmivel sem lett jobb eredmény, sőt, miután érzésem szerint egyre rosszabb állapotba került az oklevél, feladtam. Így a függő pecsét visszaszerelése után méretre szabott tároló dobozt készítettem, így adtam vissza az oklevelet. Eredmény: kicsit, vagy inkább sokkal rosszabb látvány állapotban tudtam csak visszaadni az oklevelet. Kiállításra nem alkalmas, tanulmányozásra igen. Az előzetesen beígért „(100 %-os eredmény nem várható)” sajnálatosan érvényesült.

Tároló zárt savmentes bélésű doboz, fényképek.

2013. szept. 15.

Simon Imola
okl. restaurátor

Szakvélemény Bethlen Gábor 1614-ben kelt pergamen oklevelének állapotáról és restaurálásának lehetőségeiről

A szakvéleményt Simon Imola kérésére készítettük, aki az oklevél kezelése során a pergamen átlagostól eltérő viselkedését tapasztalta.

A restaurálás célja az összehajtogatott, deformálódott tárgy tisztítása, lágyítása, lehetőség szerinti kisimítása és az írott szöveg olvashatóságának biztosítása volt.

Az oklevél középső, vízszintes hajtásvonalában egy nagy foltban feltehetőleg nedvesség és magas hőmérséklet hatására elenyvesedett, összezsugorodott a pergamen, körülötte körben hullámosodás, ráncosodás keletkezett. Az elenyvesedett területeken több apró törés, hiány és rozsdafolt is gyengítette a tárgy anyagát. Ez jól megfigyelhető az átvilágítás mellett készült fotókon.

Az elenyvesedés miatti zsugorodás az oklevél felső és alsó szélén 3 kisebb foltban is jelentkezik (szimmetrikusan, az összehajtván tárolás miatt).

A vizsgálatok során az is megállapítható volt, hogy az oklevelet készítésekor nagy mérete miatt úgy kényszerültek kiszabni, hogy a lap egy része a tömöttebb háti, más része a rendkívül laza hasi/hónalji bőr-részt is tartalmazza. Ez a különbség azt eredményezte, hogy az összezsugorodott részek körüli lágyabb területek extrém mértékben megnyúltak. Az elenyvesedett, zsugorodott területeken a lebomlás során végbemenő kémiai, fizikai átalakulások következtében a pergamen elvesztette rostos szerkezetét, ezért egyáltalán nem volt nyújtható.

Az oklevélen végrehajtott beavatkozások:

Radírozással végzett száraztisztítást követően etilalkohol és desztillált víz 1:1 arányú keverékével megnyirkosított tamponnal áttörölve kísérelte meg a restaurátor a lap lágyítását, de ez nem hozott kielégítő eredményt. Ezt követően hosszabb időtartamú (több hetes, fokozatos) párásítást alkalmazott, telített sóoldat (NaCl) felett pára kamrában. Ezalatt 60%-ról lassan emelte a relatív páratartalmat 70%-ig. A feszítés kíméletesen, fokozatosan, csipeszek segítségével, feszítőtáblán történt a pára kamrában.

Mivel a deformációkat nem lehetett teljesen kisimítani, ezután részleges, helyi párásítás következett Sympatex féligáteresztő hártyával az erősen ráncos részekben. A megnyúlt területeket alátöltve, feszítéssel kombinált lenehezítéssel rögzítette az oklevelet mágnesek segítségével. A kisebb hiányok, sérülések, rovarrágások alátámasztása kiegészítése vékony, fémkomplex színezékekkel színezett pergamennel, rizskeményítő és poli-vinil-acetát vizes diszperzió 4:1 arányú keverékével történt.

Az elenyvesedett, zsugorodott részeken a pergamen nagyon vékony, sérülékeny, nedvesség és erősebb feszítés hatására valószínűleg elszakadt volna. A megnyúlt területek pedig nem zsugoríthatók tovább a pergamen károsodása nélkül. Ezért a megnyúlt és zsugorodott részek nem egyenlíthetők ki, az oklevél a jelenlegi állapotánál nem simítható ki jobban.

Budapest, 2013. július 25.

Dr. Orosz Katalin
Főrestaurátor
Magyar Nemzeti Múzeum
Országos Restaurátor és
Restaurátor Képzési osztály

Kissné Bendefy Márta
főrestaurátor
Magyar Nemzeti Múzeum
Országos Restaurátor és
Restaurátor Képzési osztály